

Sokak Köpekleri Saldırısının Hayvan Hakları ve Belediye Sorumlulukları Bağlamında Ulusal Basında Sunumu: Hürriyet, Cumhuriyet ve T24 Örneği

Presentation of the Stray Dog Attack in the National Press in the Context of Animal Rights and Municipal Responsibilities: The Example of Hürriyet, Cumhuriyet and T24

Emre DAŞAR¹

ÖZ: Türkiye'deki toplumsal meseleler arasına yerleşen sokak köpeklerinin yaşam koşulları ve bu koşullardan kaynaklanan, insan sağlığını tehdit eden saldırılar son yıllarda sıklıkla gündeme gelmektedir. Sokak köpeklerinin sokaklarda insanlarla birlikte yaşıyor olması, buna karşılık 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu'yla belediyelere bakım ve rehabilitasyon konusunda yüklenen sorumlulukların aksaması sahipsiz köpeklerin insanlara saldırmasına sebep olacak ortamı da hazırlamaktadır. Bu saldırılar yurttaşlar arasında korku yaratırken, yaralanma hatta ölümlerle sonuçlandığı da görülmektedir. Basındaki haberler tekrarlayan olaylar üzerinden söz konusu meseleye ilişkin kamusal bir tartışma alanı da açmaktadır. Fakat bu tartışma ortamı sorunu çözmeye yönelik yapıcı önerilerden ziyade vatandaşlar, belediyeler, merkezi yönetim ve hayvan hakları savunucuları arasında yeni çatışmalar üretmekte, var olan çatışmaları da sürdürmektedir. İnsanlar ve hayvanlar arasındaki bir sorunun çözümünde, her iki tarafın haklarını da gözetilecek bir düzenlemenin yapıp uygulamaya konulması için iktidar sahiplerinin, yurttaşların ve konuyla ilgili sivil toplum kuruluşlarının sorunu her yönüyle algılamasında basın önemi büyüktür. Sorunun sağlıklı bir çözüme kavuşturulması yerine yeni bir toplumsal çatışma kaynağı haline gelmesinde, sokak köpeği saldırılarını konu edinen basının bu olayları nasıl çerçeveleyip sunduğu oldukça etkilidir. Yazılı ve görsel medya, ele aldığı konular üzerinde okurun/izleyicinin tutumunu yönlendirebilecek güçtedir. Bu çalışmada Hürriyet ve Cumhuriyet gazetelerinin internet sitelerinde ve T24 haber sitesinde sokak köpeği saldırılarıyla ilgili çıkan haberlerden alınan örneklem içerik çözümlemesiyle incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda insan mağduriyetini önceleyip sahipsiz köpeklerin mağduriyetini göz ardı eden, yaşanan saldırıları yasal sorumluluklarını yerine getirmeyen belediyelerle ilişkilendirmeyen ve hayvan haklarıyla ilgili dernek ve gönüllülerin tanıklığına başvurmadan uzak bir basın görüntüsü ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sokak Köpekleri, Medya ve Sahipsiz Hayvanlar, Basın ve Hayvan Saldırısı, Çerçeveleme, Tutum İnşası

¹ Öğr. Gör. Dr., Amasya University, Merzifon Vocational School, Department of Journalism and Reporting
e-mail: emre.dasar@amasya.edu.tr ORCID: 0000-0002-6483-814X

Atf/Citation: Daşar, E. (2024). Sokak Köpekleri Saldırısının Hayvan Hakları ve Belediye Sorumlulukları Bağlamında Ulusal Basında Sunumu: Hürriyet, Cumhuriyet ve T24 Örneği. Intermedia International e-Journal, 11(21) 218-236. doi: 10.56133/intermedia.1579036.

Extended Abstract: The living conditions of stray dogs, which have become a social issue in Turkey, and the attacks that threaten human health resulting from these conditions have frequently been on the agenda in recent years. The fact that stray dogs live on the streets with people, and the responsibilities imposed on municipalities regarding care and rehabilitation by the Animal Protection Law No. 5199, also create an environment that will cause stray dogs to attack people. While these attacks create fear among citizens, it has also been observed that they result in injuries and even deaths. News in the press also opens up a public discussion area regarding the issue in question through recurring incidents. The health problems, injuries and fear experienced by an adult or child attacked by stray dogs are covered in traditional and digital media for days, and the degree of social reaction increases if the incident results in severe injuries or death. However, this discussion environment, rather than providing solutions aimed at reaching a broad consensus on the solution of the problem, provides ground for conflicts between citizens, municipalities, the central government and animal rights advocates. The issue of stray dogs, which is remembered again with the news coverage of the incidents, often brings the parties together in two poles: Those who advocate that stray dogs should be collected and cared for in shelters, and those who argue that forcing them into poor shelter conditions is torture for dogs and argue that cities are also places for stray dogs. While those in the first group support the idea that stray dogs cannot live freely in places with a dense human population, those in the second group hold municipalities responsible for the attacks, which do not deal with the rehabilitation and neutering of animals. These incidents, which have long been experienced as a social problem, cannot be taken out of the conflict area and into a healthy discussion platform due to the preference of the written and visual media in framing the incidents. In the solution of a problem between humans and animals, the press is of great importance in ensuring that the authorities, citizens and relevant civil society organizations perceive the problem from all aspects so that a regulation that will respect the rights of both parties can be made and implemented. The way to make sound decisions in solving social problems is through a non-polarized, healthy discussion environment; and the establishment of this environment is through the news media that brings the problem to the public's knowledge and agenda. A press that focuses only on human victimization forces citizens to make decisions that limit the living space and rights of animals on those in power. Therefore, those in power feel obliged to make decisions that will even disregard the right to life of animals due to stray dog attacks on citizens. If this happens, an inevitable conflict begins between associations and volunteers defending animal rights and those in power. How the press frames and presents stray dog attacks is quite effective in turning the problem into a new source of social conflict instead of finding a healthy solution. Written and visual media have the power to direct the attitude of the reader/viewer on the topics they cover. In this study, a sample of news items about stray dog attacks published in Hürriyet and Cumhuriyet newspapers and on the T24 news site was examined through content analysis. In the analysis, the headline, spot and body of the news items were evaluated separately and divided into categories. These categories were developed to reveal whether different sections of the news highlighted the incident, the violation of the law, human victimization or animal victimization. Since one way to frame the news is through whose discourse is circulated in the news, it was also determined whose testimonies were sought in the news texts. For this purpose, the categories of "victim/relative of the victim", "eyewitnesses", "local government", "association, volunteer", and "no witness" were developed and an attempt was made to determine which of these appeared most frequently as witnesses in the news. As a result of the research, a press image emerged that prioritized human victimization and ignored the victimization of stray dogs, did not associate the attacks with municipalities that did not fulfill their legal responsibilities, and did not seek the testimonies of associations and volunteers related to animal rights. In addition, it was observed that the testimonies of the victims and their relatives were predominantly sought in the news stories in question, or that no witnesses were needed. The most important actors (municipalities, associations, and volunteers) related to a social problem in solving that problem were excluded from the event narrative.

Key Words: *Stray Dogs, Media and Stray Animals, Press and Animal Attack, Framing, Attitude Construction*

GİRİŞ

Haber değeri taşıyan olayların medyada yer alışı biçimi, söz konusu meselenin toplum tarafından ne şekilde algılandığı konusunda önemli bir veri içerir. Örneklerine sıkça rastlanabilecek olaylar medyadaki haber içeriklerinde okuyucu ve izleyicilere sunulurken haberdeki vurgunun aktarılan konunun hangi boyutunda yoğunlaştığı toplumun benzer konulardaki tutumunu belirleyici rol oynamaktadır. Değişen sosyal konumların da belirleyici gücü bulunmakla birlikte medyanın ele aldığı konular üzerindeki vurgusu bunlara ilgi duyan kişiler üzerinde etkili olmakta, özellikle olayların gelişim sürecinde okuyucunun meseleyi nasıl değerlendireceğine yön vermektedir (Damlapınar, 2014, s. 50). Aynı konu değişen yer, zaman ve kişiler etrafında çoğalırken zamana yayılan toplam o konu özelinde kendi gündemini yaratmakta, aynı konuya dahil olup farklı haberlerde karşımıza çıkan gelişmeler de çoğu kez okur/izleyici tarafından birbirini tekrarlayan bir okumaya tabi tutulmaktadır. İletişim teknolojilerindeki gelişmeler ve kitle iletişim araçlarından yayılan enformasyonun yaygın kullanımı da bu durumu kolaylaştırmaktadır. Dünyaya

ilişkin bilgimizin kaynağının medya olduğunu söylememiz yanlış olmayacaktır. Toplumsal dünyaya yönelik düşünce ve kavramlara çoğunlukla iletişim araçları kaynaklık eder (Stevenson, 2008, s. 148). Ortalama insanın toplumdaki iktidar ilişkilerini anlama biçimine şekil veren de yine medyadan edinilen bilgidir. Hakikatin yerine konulan arzu edilen gerçeklik medyada işleyen süzgeçlerle üretilir. Bu süreçte yalanın gerçeğe dönüşmesine tanık olduğumuz gibi gerçek sorunların gizlenip normal meselelerin sorunmuş gibi gösterilmesi de medya araçlarıyla yayılan bilgi sayesinde başarılı (Çoban, 2017, s. 13, 14). Üstelik medya bize yalnızca dünyada olup bitenlerin bilgisini vermekle kalmayıp, üretilen gerçeğin yorumunu da sunmaktadır (Aufderheide, 2004). Dahası, görüşü üretme gücünün yanına konuşulmasını istemediği konularda susturmaya varan bir kapsamı da eklemek gerekir. Çünkü medya karşısında kamuoyu ilişkisel olmaktan ziyade nesnelleştirilebilir bir gerçeklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal alanın dışında doğan görüşler ölçüldükten sonra toplum baskısı karşısında yeniden ölçülebilirler. Bu durumda bireylerin önünde iki seçenek vardır: Medyada hazırlanan görüşler dile getirilebilir ya da dile getirilmesi istenmeyen görüşler bastırılır (Maigret, 2016, s. 259). Düşünceler, inançlar, duygular, beklentiler ve insanın yaşamında soyut ve somut olan diğer her şeyle ilgili düşünsel üretimin merkezinde kitle iletişim araçları merkezi konumdadır (Erdogan, 2017, s. 125). Bu kapsamda özellikle haber medyası kimlerin konuşabileceğini, ne sürede ve ne hakkında konuşabileceklerini, onlara ne kadar güvenebileceğimizi belirleyen muazzam bir etkiyle iş görmekte, makul olanın sınırları haberlerde düzenli olarak üretilen fikir kalıpları ve sözcüklerle belirlenmektedir (Bennett, 2000, s. 66-68).

Bu çalışmada Türkiye’de sokaklarda sahipsiz yaşayan köpeklerin insanlara saldırmalarıyla gelişen olayların ulusal basında ele alınış biçimi üzerinde durulacaktır. Kimi zaman ulusal gündemi de belirleyecek ciddi sonuçlarla karşımıza çıkan sokak köpeği saldırılarının kamuoyunda tartışılmasına ilgisiz kalmayan medya saldırıdan etkilenen mağdurların, benzer bir saldırıyla karşılaşma olasılığı bulunan yurttaşların, yerel ve merkezi idarenin beyanlarıyla yaptığı haberlerde bir kamusal sorunun varlığını ortaya koymaktadır. Özellikle şehirleşmenin yoğun olduğu bölgelerde araç ve insan trafiği içinde yaşamaya çalışan sokak köpeklerinde rastlanan saldırgan davranışlar insanların yaralanması veya ölümüyle sonuçlanabilmektedir. Saldırı olayları sonrasında konu üzerinde kamusal bir tartışma alanı da açan haberlerin temelde iki yaklaşım etrafında yoğunlaştığı görülmektedir: İlkinde hayvan haklarını göz ardı etmeyen çözüm önerileri öne çıkarılırken, ikincisinde hayvan haklarını göz ardı eden, sorunun hayvanları barınaklara toplama gibi yöntemlerle çözüleceğini vurgulayan, dolayısıyla insanı önceleyen bir söylem hâkimdir. Sağlık ve güvenlik sorunları ortaya çıkarması, adli ve hukuki boyut taşınması sebebiyle haber değeri taşıyan söz konusu medya içeriklerinde sokaklardaki sahipsiz hayvanları toplayıp barınaklara yerleştirmedeğinden dolayı ya da hayvanların haklarına gerekli özeni gösterip rehabilitasyon süreçlerini işletmediğinden, popülasyonu kontrol altında tutmak için yeterli kısırlaştırma operasyonu yürütmediğinden ötürü yerel yöneticiler suçlanabilmektedir. Öte yandan belediyeler üzerinde baskı oluşturacak eylemlere giriştiğinden ve sokak köpeklerinin barınaklarda değil, rehabilite edilerek sokaklarda insanlarla birlikte yaşaması gerektiğinden yana tavır koyan hayvan hakları savunucularına tepki gösterilebilmektedir. Sokak hayvanlarıyla ilgili gerekli yasal düzenlemeleri yapmadığından ya da bu hayvanlar etrafında gelişen meselelerde irade ortaya koymaması sebebiyle merkezi hükümet de eleştirilebilmektedir. Farklı çözüm önerileri bulunan sıradan yurttaşların görüşleri de geleneksel medya ve özellikle sosyal medya kanallarında kişisel saldırılara varan üslupla karşılanabilmektedir. Sokak köpekleri konusunda doğrudan ya da dolaylı sorumluluk taşıyan, ortaya çıkan sorunlara ilgi duyan, köpeklerin sokaklardaki varlığından tedirgin olan, hayvan haklarına hassasiyet gösteren aktörlerin görüşleri haberde konumlandırılırken yaratılan tartışma ortamı, basının sahipsiz köpekler meselesiyle ilgili çerçeveleme kodlarını da ortaya çıkarmaktadır.

Çalışmada öncelikle medyanın olanaklı kıldığı kamusal tartışma ortamlarını nasıl yarattığı, biçimlendiği üzerinde durulacak ve bu yolla kitleler üzerinde her konuda tutum oluşturabilme gücüne dikkat çekilecektir. Kuramsal çerçevenin bu şekilde oluşturulmasındaki amaç, sokak hayvanı saldırılarının haberlere konu edilme biçiminden okurun meseleye nasıl yaklaşacağını, köpek saldırılarında hem insan hem de hayvan mağduriyetine hangi açıdan bakacağını belirlemesinin öneminden kaynaklanmaktadır. Hayvan haklarını göz ardı etmeyen bir tutum saldırı olaylarının önüne geçilmesinde yerel ve merkezi yönetimler üzerinde bu hakların da gözetilerek kararlar alınması yönünde bir baskı oluştururken, medyanın tutumu hayvanların her ne biçimde olursa olsun sokaklardan toplanması, barınaklara mahkûm kılınması ve hatta itlafa varan yöntemlere başvurulması şeklinde öne çıktığında iktidar odaklarında da hayvan haklarına ilişkin mevcut yasaları uygulamadaki isteksizliği artırmaktadır. Dolayısıyla söz konusu saldırıların basındaki sunumunu ortaya çıkarmak, sorunun çözülme yöntemlerine yönelik o toplumda hangi görüşün hâkim olduğunun da anlaşılmasını sağlayacaktır. Kuramsal çerçevenin ikinci kısmıysa 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu’nun özellikle yerel yönetimlere yüklediği sorumluluklarla ilgilidir. Sokak köpeklerinin

insanlara saldırarak zarar vermesinin arkasında çoğu zaman hayvanların rehabilite edilmemesi, düzenli beslenmesi, popülasyonun kontrolü için sistemli kısırlaştırma yapılmaması gibi sorunlar yattığından belediyelerin yasal yükümlülüklerinin bu sorunların giderilmesine yönelik hangi uygulamaları kapsadığının bilinmesi yerinde olacaktır.

İki ulusal gazete (Hürriyet, Cumhuriyet) ve bir internet haber sitesinden (T24) elde edilen örneklem üzerinde içerik analizi yöntemiyle haberlerde hayvan hakları ve belediye sorumluluklarına değinilip değinilmediği araştırılacaktır. Yöntem kısmında belirlenen başlıklar çerçevesinde sınıflandırılacak haberlerde saldırılarda insanların gördüğü zarar, bu tür olayların yaşattığı korku, olayın cereyan ettiği yerdeki yurttaşların tepkisi haberleştirilirken, benzer saldırılara gönderme yapılırken yerel yönetimlerin yasanın sokak hayvanları için kendilerine yüklediği görevleri yerine getirip getirmediğinin sorgulanması ve hayvan hakları bağlamında yazılan haberlerin yaygınlığı ortaya konulmaya çalışılacaktır. Sınıflandırılacak haberlerin sayısal dağılımı, sokak hayvanı saldırılarının ulusal basında ağırlıklı olarak hangi yönüyle ele alındığına yönelik bir bakış açısı sunacaktır.

1. Haber Medyasında Gerçekliğin İnşası

Medya, başta siyasi tercihler olmak üzere kültürün oluşumundan algılamaya, yaşam biçimlerinin üretilmesinden ekonomik tavırlara kadar bireysel ve toplumsal yaşamı ilgilendiren birçok konuda belirleyici konumdadır. Herhangi bir konuda kamuoyu yaratmak amacıyla başvurulabilecek en etkili araç medyadır (Arşan & Çoban, 2014, s. 11). Liberal düşüncede bir kamu gözcüsü rolünü üstlenen medya, hükümetin işleyişi hakkındaki genel tartışmayı kolaylaştırmakta, devlet otoritesinin kullanılmasındaki kötü uygulamaları açığa çıkarmaktadır. Medyanın diğer tüm işlevlerinin yanında gözcülük rolü, önem bakımından önde gelmektedir. Başta hükümet olmak üzere iktidar odaklarının gözetim altında tutulması medyanın demokratik ortama katkıda bulunmasında önemli bir boyuttur (Curran, 2014, s. 138-141). Gözcülük yapma, kamu yararına denetleme sürecinde yurttaşları bilgilendirmek üzere hazırlanıp yayınlanan haberler, olay ve aktörler karşısında bir kamuoyu yaratmakta, bu durum okuyucunun bilgilenmesini sağlarken aynı zamanda onların konumlanacağı tarafı da belirlemektedir. Kitle iletişim araçlarının toplumsal ve bireysel işlevlerini ele alan McQuail (1994, s. 75-79), dünyadaki olaylar ve gelişmelerle ilgili bilgi veren kitle iletişim araçlarının olayların ve enformasyonun anlamını açıklayıp yorumladığına da dikkat çeker. Fikir ve karar verme süreçlerinde öneri almak için başvurulacak bir mecra konumundaki bu araçlar, okuru/izleyiciyi toplum ve dünya hakkında bilgilendirmektedir. Bireye değerler ve davranış modelleri üzerinden kişisel bir kimlik oluştururken, toplumsal düzlemde hâkim kültürün ifade aracı, güç ilişkilerinin yansıtıcısı, toplumsal hedeflerin de belirleyicisidir. Medya bu temel işlevlerini yerine getirirken enformasyonun haber formuna dönüştürülmesi aşamasında olay ve olguların kitleler üzerinde nasıl bir bilinç oluşturacağını da belirlemektedir. Doğrudan insanların algılarına seslenen medyanın, bireylerin tutum ve davranışlarını değiştirip dönüştürme gücü de bulunmaktadır. İçerik hazırlanırken yapılacak tercihler yönlendirici etkileri de üstlenmekte (Şanlıer, 2008, s. 34), olayların/konuların nasıl bir söylemle yapılandırıldığı, anlamın hangi biçimde kurulduğu haberi belirli anlam çerçeveleri içine almaktadır. Sonuçta haber medyasının söyledikleri, doğrudan söylemek yerine ima ettikleri, başka konularla ilişkilendirdikleri, kimi zaman da hiç söylemedikleri kişilerin düşünce evrenlerini oluşturmada önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Haber üretim pratiğinin kültürel yanı sıra, haberde kimlerin görüşlerinin alıntıyla ilgili ilişkili olan haber öykülerindeki açık ya da örtük düşünceler, okura/izleyiciye o konuyu nasıl bir çerçeve içinde düşüneceğini de sunmaktadır. Başka bir ifadeyle, hedef kitleye olup bitenleri hangi biçimde anlaması gerektiğine yönelik bir perspektif dayatılmaktadır (Kılıç, 2008, s. 50-53).

Haber karşısında okuyucuya kazandırılmaya çalışılan bakışın haber üretim süreciyle sıkı bir ilişki içinde olduğunu belirtmek gerekir. Medya profesyonelleri tarafından kullanılan habercilik pratiklerinin haber anlatısında gerçeğin inşa edilmesindeki rolünün yanı sıra, medya organlarının örgütlülük yapısı da haberin inşasındaki önemle öne çıkmaktadır. Negrine (1991, s. 144-146), medyadaki kurumsallığın haberlerin üretilme sürecini dört düzeyde etkilediğine dikkat çeker. Öncelikle medya örgütlerinde hiyerarşik bir görev dağılımı söz konusudur. Dolayısıyla habere konu edilecek olayların seçilmesinden o olayın haberde nasıl işleneceğine varana dek tüm süreç dikey bir ilişkiler ağı içinde belirlenmektedir. İkinci husus haber kaynaklarıyla ilgilidir. Haber akışında yoğun bir biçimde bürokratik organların haber kaynağı olarak kullanılması haberin yönlendirilip biçimlendirilmesine sebep olmaktadır. Bu çalışmanın kapsamından bakılırsa, sokak köpeklerinin insanlara saldırmasıyla ilgili haberlerde daha çok polis, mahkemeler, belediyeler, muhtarlar ve diğer yerel idari kurumlar kaynak olarak tercih edilmektedir. Bu durumda yalnızca akredite haber kaynaklarından sağlanan bilgiler üzerinden bir anlatı kurulmakta, alternatif

yaklaşımlar haber metninden dışlanmaktadır. Medyanın örgütlü yapısında gazeteciliğin edilgen bir hal alması da Negrine'ye göre haber üretim sürecine etki eden bir diğer faktördür. Haberciliğin artık medya kuruluşuna gönderilen basın bültenleri, bildiriler, gelen postalar ve telefonlar üzerinden yürütülmesi haberciyi giderek bilgiyi elde etmeye çalışan bir aktör konumundan pasif bir gazetecilik ortamına çekmektedir. Son düzey medyadaki uzmanlaşmaya gönderme yapar. Medya organlarında çeşitli uzmanlık alanları oluşturularak o alanla ilgili haberler alanın uzmanı habercilere takip ettirilmektedir. Fakat kurumsal hiyerarşi uzmanlık alanları arasında da kendini göstermekte, parlamento, dış politika gibi alanlarla ilgili gazetecilerin haberleri ayrıcalıklı görüldüğünden çoğunlukla gazetelerin ilk sayfalarında yer bulmaktadır.

Tarafsızlık, objektiflik gibi kavramlar her medya organının birbirleri karşısında amansızca sahiplendiği kavramlardır. Hepsinin temel iddiası kamu yararına yayın yapmaktır ve ortada bir "taraf" varsa bile bu halkın yararına olan tarafta durmakla ilgili bir tercihtir. Gazeteler, televizyonlar, haber siteleri ve diğer haber ağırlıklı yayın organları dünyada olup bitenlere ilişkin okuyucusunun/izleyicisinin yararına olan en doğru bilgiyi aktarmakla meşguldür. Bünyesinde çalışan tüm haberciler haberdar olunması gereken güncel gelişmeleri adeta "canı pahasına" takipçilerine yetiştirmek için gece gündüz haber kovalamaktadır. Haber peşinde koşarken öyle itinalı davranmaktadırlar ki doğruluk, tarafsızlık, korkusuzluk, çok seslilik gibi gazetecilik mesleğiyle ilintili sıfatlar kimi zaman bir yayının ismi olarak bile kullanılabilir. Bennett (2000, s. 26, 27), haberin bir politik gerçeklik inşasından ibaret olduğunu belirterek adete bir refleks haline gelmiş söz konusu sıfatların benimsenmesindeki samimiyete şüpheyle yaklaşır. Bennett'e göre muhabirler, her ne kadar gözlemledikleri olayların dışında durdukları izlenimini yaratmaya çalışsalar da haber metinleri ilgilendiği gerçekliğe müdahale eder ve onları şekillendirir. Gerçeklik (özellikle politik gerçeklik) haber ve eğlence medyası vasıtasıyla ikinci elden edinilen sembol ve imajlar vasıtasıyla oluşturulur. Eğer savaş yapılacak, vergi toplanacak, kanunlar çıkarılacak ve reytingler korunacaksa, bu konuları destekleyen imajların oluşturulması ve yeniden üretilmesi gerekmektedir. Zira bugünün medyatik politika çağında güç elde etmenin ve popüler olmanın yolu iletişim yapılarından geçmektedir. Edward Said de medyada üretilen içeriklerin kendiliğinden oluşmadığını; haberlerin, resimlerin, imgelerin bir yerden fırlayıp zihnimize dolmadığını söyler. Televizyon, gazete, radyo gibi kitle iletişim aygıtlarının bilgiyi anlaşılır şekilde iletebilmek için belli bir formasyondan geçirdiğini, medya malzemesine bu kuralların şekil verdiğini savunur (Said, 2008, s. 122). Medya içeriği, kitle iletişim araçlarının kurguladığı biçimde hedef kitlede karşılık bulmakta, olayların geliştiği andaki gerçekle içeriğin profesyonel habercilik kodlarından geçtikten sonra aktardığı gerçek farklılık gösterebilmektedir (Berger, 1991, s. 46). Gaye Tuchman da *Making News: A Study in the Construction of Reality* (Haber Yapmak: Gerçekliğin İnşasına Dair Bir Çalışma) adlı eserinde haberi, toplumsal gerçekliği inşa eden bir kurum olarak görmektedir. Buna kanıt olarak haberin bilgiyi okuyucular/izleyiciler için kullanışlı hale getiren kurumlaşmış bir yöntem olmasını, haberciliğin meşru (akredite) kurumlarla iş birliği içinde yapılmasını ve haberin bir kurumdaki profesyonellerin, yani gazetecilerin üretilip dağıttığı ürün olmasını gösterir. Gazeteciler olayları haber formuna dönüştürürken bir bağlama yerleştirmekte, olayları içine aldığı çerçevelerle aslında gündelik hayatın gerçekliğini düzenleyip üretmektedir. Bu süreçte haber denilen olgu bir uzlaşım üzerinde gerçekleşen işaretler ve simgeler olarak değil, hakikatin temsili iddiasıyla karşımıza çıkmaktadır (Tuchman, 1978, s. 4, 108, 193). Öte yandan haberlerin, ilgilendiği toplumsal olay üzerine yapılabilecek muhtemel yorumların içinden, bazen ahlaki açıdan kabul edilemeyecek seçenekler de dahil olmak üzere bir tercih yapmak zorunda olduğu da unutulmamalıdır (Edgar, 2011, s. 142).

Taşıdığı donanımsal üstünlük kitle iletişim araçlarını diğer iletişim araçlarından farklı bir yere konumlandırmıştır. Uzamsal sınırlılıkların ortadan kalktığı bu ortamda toplumsal bilinç kazandırılan algı çerçevesi, bireyin ve toplumun düşünsel hayatına bir referans çerçevesi sunmaktadır (Taşkıran & Yılmaz, 2007, s. 19). Gelişen ve kullanımı yaygınlık kazanan iletişim teknolojileri sayesinde artık her yerde ve zaman aralığında kitlelere ulaştırılabilen bilgi, yaşanan zamanda boşluk bırakmayacak bir nicelikte üretilmektedir. Bireyi farklı ilgi alanları geliştirmeye de zorlayan bu akış, doğrudan ilgilendiği konularda bile lazım olduğunda kişinin zihninin arka planından çağıracağı kalıp yargıların hazırlanmasını kolaylaştırmaktadır. Farklı kitle iletişim aygıtlarında üretilen içerik internet altyapısıyla mekân ve zaman sınırlılıklarından kurtularak okuyucusunun/izleyicinin her anına eşlik etmektedir. Dolayısıyla enformasyonun eksiltilmesi, değiştirilmesi ya da bütünüyle saklanması yoluyla toplumun düşünsel haritası kültürel, siyasal vb. seçkinler tarafından geliştirilen referans çerçeveleriyle oluşturulurken kitlenin maruz kaldığı içerik sayısı ve bu medya içerikleriyle geçirdiği süre artmaktadır. Böyle bir ortamda haber medyasındaki konuların ne şekilde verildiğine bağlı olarak bireyin ve nihayetinde toplumun düşüncesinde, tutumunda ve davranışlarında medyanın belirleyici gücü öne çıkmaktadır. Haberlerdeki manşetler, başlıklar, alt başlıklar, fotoğraflar, fotoğraf

altı yazıları, haber kaynakları, kimlerin beyanlarından alıntı yapıldığı, tanıtım ve logolar, istatistik ve şemalar, son cümleler haberi çerçevelerken (Tankard, 2001, s. 101), kitlenin zihni de bu çerçevelerin içine hapsolmaktadır. Toplumsal gerçekliğin oluşumunda ilk sıralarda yerini alan haber medyası işlediği konulara çizdiği sınırlar içinden “inşa” rolünü etkili bir biçimde yerine getirmektedir. Haberlerin toplumsal gerçekliği inşa ettiğini söyleyen Çiler; haberin nesnel ve tarafsız olamayacağını belirtmek için de olsa, insanın varoluşuna ilişkin kaygıları kapsayacak genişlikte bir göndermeyi de içeriyor olsa “haber toplumsal gerçekliğin inşasıdır” önermesini üzerinde durulması gereken bir “motto” olarak görür. Yazara göre haberlerin günlük hayattaki akışıyla edindiğimiz yeryüzünde olup bitenlerin bilgisi, yaşadığımız dünyaya ilişkin bir “dünya bilgisi”dir. Haber, toplumsal bir düşünümSELLİKTİR. Toplum-salın, kendisini düşünümüdür. Toplum diye adlandırdığımız özne kendi bilincini haber temsilleriyle edinmektedir. Toplumsal olanın bilgisi her gün karşımıza çıkan ölüm, kavga, tartışma, aşk, iktidar mücadelesi, geçim derdi gibi daha çoğaltılabilecek çok çeşitli konulardaki haberlerden sağlanmaktadır. Bu haberlerde toplum, kendisine kendini göstermektedir. Haberi içeriği ve biçimsel işleyişinin anlamı açısından verili kabul etmek yerine fenomenolojik bir yaklaşımla verili olanın, görünüşün ardındaki ne olduğunu anlamlandırmaya yönelik bir uğraş içine girilmelidir (Çiler, 2004, s. 37, 58-63).

2. Hayvanları Koruma Kanunu ve İdare Sorumlulukları

Türkiye’de sahipli olmayan kedi ve köpekler kırsalda ve şehirlerde insanların arasında sokaklarda yaşamaktadır. Belediyelerin kurduğu hayvan bakımevlerinde tutulan kedi ve köpeklere rastlansa da hayvanları korumayla ilgili kanun 2024 yılındaki değişikliğe kadar sokak hayvanlarının varsa sağlık sorunları giderilip, kısırlaştırılıp, rehabilite edildikten sonra öncelikli olarak alındıkları yere bırakılmasını istemektedir. Kısırlaştırma faaliyetlerinin çoğu belediye tarafından sistematik bir biçimde yerine getirilmemesi popülasyonun kontrolsüz bir biçimde artmasına sebep olmuş, köpeklerin sağlıklı koşullarda barınaklarda tutularak kontrolün sağlanmaya çalışılması sonucunu doğurmuştur. Hayvan bakımevi bulunmayan ya da çok sınırlı imkânlarla bakımevi kuran belediyeler yasaya rağmen sağlıklı köpekleri buralarda alıkoyma pahasına da sokaklardaki köpek nüfusunu kontrol altında tutamamıştır. Şehrin sokaklarında köpek nüfusunun artmasına yerel yönetimlerin köpekler için düzenli besleme yapmaması da eklenince özellikle kalabalık şehirlerde köpeklerin insanlara saldırdığı haberleri daha sık duyulmaya başlamıştır. Doğayla kurdukları bağların kısmen koparılmasıyla doğal ortamda yaşama yetilerini kaybeden, yerleşim yerlerinde ve çevresinde yaşam mücadelesi veren bu hayvanlar, barınacak ve etolojilerine uygun davranacak ortamlardan uzak, düzenli ve yeterli beslenmeden; sağlık sorunları, kötü muamele ve itlafa maruz kalarak var olmaya çalışmaktadır (Tamzok, Kük & Çobanoğlu 2013, s. 248).

Türkiye’de hayvan hakları 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu’yla güvence altına alınmıştır. 1 Temmuz 2004 tarihinde yürürlüğe giren bu kanunda sokaklarda yaşayan sahihsiz köpekleri toplamak ve sahihsiz köpek popülasyonunu kontrol altına almak amacıyla 30 Temmuz 2024 tarihinde 17 maddelik değişiklik yapılmıştır. Kamuyunda uzun süre tartışılmış bu kanun teklifinin yankıları bu çalışmanın yapıldığı tarihte halen devam etmektedir. Yapılan değişikliklerin ana muhalefetteki Cumhuriyet Halk Partisi tarafından iptali istemiyle Anayasa Mahkemesine taşınacağı açıklanmış durumdadır. Bu çalışmada sokak köpeklerinin saldırısıyla ilgili örnekleme giren haberlerin taşıdığı tarihlere, değişiklik yapılmadan önceki Hayvanları Koruma Kanunu yürürlükteydi. Bu sebeple kanundaki idare sorumlulukları değişiklikler esas alınmadan belirtilmiştir.

5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu’na göre:

- “Sahipsiz hayvan: Barınacak yeri olmayan veya sahibinin ya da koruyucusunun ev ve arazisinin sınırları dışında bulunan ve herhangi bir sahip veya koruyucusunun kontrolü ya da doğrudan denetimi altında bulunmayan evcil hayvanları ifade eder” (Madde 3/f).
- “Sahipsiz hayvanların da, sahipli hayvanlar gibi yaşamları desteklenmelidir” (Madde 4/b).
- “Yerel yönetimler, gönüllü kuruluşlarla iş birliği içerisinde, sahihsiz ve güçten düşmüş hayvanların korunması için hayvan bakımevleri kurarak onların bakımlarını ve tedavilerini sağlar ve eğitim çalışmaları yapar. Ayrıca yerel yönetimler, ilgili karar organının uygun görmesi halinde hayvan hastanesi kurar” (Madde 4/j).
- “Sahipsiz veya güçten düşmüş hayvanların en hızlı şekilde yerel yönetimlerce kurulan veya izin verilen hayvan bakımevlerine götürülmesi zorunludur. Bu hayvanların öncelikle söz konusu merkezlerde oluşturulacak müşahede yerlerinde tutulması sağlanır. Müşahede yerlerinde kısırlaştırılan, aşılanan ve rehabilite edilen hayvanların kaydedildikten sonra öncelikle alındıkları ortama bırakılmaları esastır” (Madde 6).

- “Hiçbir kazanç ve menfaat sağlamamak kaydıyla sadece insanî ve vicdanî amaçlarla sahipsiz ve güçten düşmüş hayvanlara bakan veya bakmak isteyen ve bu Kanunda öngörülen şartları taşıyan gerçek ve tüzel kişilere; belediyeler, orman idareleri, Maliye Bakanlığı, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı tarafından, mülkiyeti idarelerde kalmak koşuluyla arazi ve buna ait binalar ve demirbaşlar tahsis edilebilir. Tahsis edilen arazilerin üzerinde amaca uygun tesisler ilgili Bakanlığın/İdarenin izni ile yapılır” (Madde 6).
- “Kanunî istisnalar ile tıbbî ve bilimsel gerekçeler ve gıda amaçlı olmayan, insan ve çevre sağlığına yönelik önlenemez tehditler bulunan acil durumlar dışında yavrulama, gebelik ve süt anneliği dönemlerinde hayvanlar öldürülemez” (Madde 13/1).
- “Büyükşehir belediyeleri, il belediyeleri ve nüfusu yirmi beş bini aşan büyükşehir ilçe belediyeleri ile diğer belediyeler, sahipsiz veya güçten düşmüş ya da tehlike arz eden hayvanların korunması ve bakımının yapılması ile rehabilitasyonunun sağlanması amacıyla hayvan bakımevleri kurar. Birinci fıkrada belirtilen hayvanlar, ilgili belediyeler tarafından hayvan bakımevine götürülür. Hayvan bakımevi kurma zorunluluğu olmayan belediyeler ise sorumluluk alanındaki bu hayvanları en yakın hayvan bakımevine götürür. Rehabilitasyon edilen hayvanlar Bakanlıkça oluşturulan veri tabanına kaydedilir. Rehabilitasyon süreci tamamlanan hayvanların, bakımevine getiren belediye tarafından öncelikle alındıkları ortama bırakılmaları esastır. Rehabilitasyon edilmiş sahipsiz köpekler, belediyelerce hayvan bakımevlerinde veya geçici ünitelerde kısırlaştırılarak veri tabanına kaydedilir. Geçici ünitelerde yapılan kısırlaştırmalar sonrasında, köpekler alındıkları ortama bırakılmadan önce sağlıklarına kavuşmaları için gerekli tedbirler alınır. Bakanlık da bu kapsamdaki köpeklerin kısırlaştırılmasına her türlü yardımda bulunur” (Belediyelerin sorumluluğu Ek Madde 1 – Ek:9/7/2021-7332/13 md.).
- “Büyükşehir belediyeleri, il belediyeleri ve nüfusu yetmiş beş bini aşan belediyeler 31/12/2022, diğer belediyeler ise 31/12/2024 tarihine kadar ek 1 inci maddenin birinci fıkrasında belirtilen hayvan bakımevlerini kurmakla yükümlüdür.

Belediyeler bu madde yürürlüğe girdikten sonra üç yıl süreyle birinci fıkra gereğince hayvan bakımevleri kurmak ve rehabilitasyon işlemlerini gerçekleştirmek için kesinleşmiş en son bütçe gelirlerinin binde beşi oranında kaynak ayırır. Bu oran büyükşehir belediyelerinde binde üç olarak uygulanır. Bu fıkra uyarınca ayrılan ödenekler başka bir amaç için kullanılamaz” (Geçici Madde 4 – Ek:9/7/2021-7332/16 md.). (Kanun No. 5199).

5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu’ndan (Kanun No. 5199) alınarak yukarıda sıralanan maddelerde belediyelerin sokak hayvanlarına karşı yükümlülükleri görülmektedir. İlgili yasa sahipsiz hayvanların rehabilitasyonu ve bakımı için hayvan hastanesi ve bakımevi kurulmasını, güçten düşmüş hayvanların buralarda korumaya alınmasını, sahipsiz köpeklerin kısırlaştırılarak sağlıklarına kavuşması sağlandıktan sonra alındıkları yere bırakılmasını zorunlu kılmaktadır. Bunlar için ayrılması gereken kaynağın başka amaçla kullanılması da yasaklanmıştır. Ayrıca yasada sahipsiz hayvanların da sahipli hayvanlar gibi yaşamlarının desteklenmesi gerektiği belirtilmiştir. Temmuz 2024 tarihli değişiklikte kamuoyunda daha çok sokak köpeklerinin kısırlaştırma ve rehabilitasyondan sonra da bakımevlerinde barındırılmaya devam edilmesi ve öldürülmesiyle ilgili değişiklik tartışılmıştır. Yeni düzenlemede hayvanların öldürülmesi yerine “ötenazi” kavramı kullanılmış ve öldürme işi 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu’nun 9. maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilen tedbire bırakılmıştır. Buna göre; “Hayvanlara ötenazi yapmak yasaktır. Ancak, a) Hayvanlara acı ve ıstırap çektiren veya iyileşme durumu bulunmayan hastalık durumlarında, b) Akut bulaşıcı bir hayvan hastalığının önlenmesi ya da eradikasyonu amacıyla veya insan sağlığı için risk oluşturan durumlarda, c) Davranışları insan ve hayvanların hayatı ve sağlığı için tehlike teşkil eden ve olumsuz davranışları kontrol edilemeyen durumlarda, veteriner hekim tarafından ötenazi yapılmasına karar verilebilir. Ötenazi işlemi veteriner hekim tarafından veya veteriner hekim gözetiminde yapılır” hükmü geçerlidir (Kanun No. 5996).

Çalışmada Hürriyet ve Cumhuriyet gazetelerinin internet sitelerinden ve T24 haber sitesinden aldığımız sokak köpekleriyle ilgili saldırı haberlerinde yukarıda sayılan yerel idare yükümlülüklerine ve yasanın uygulanmasında aksayan taraflara habercilerin ne oranda gönderme yaptığı ortaya konulmaya çalışılacaktır. İdarenin kanunda belirtilen sorumluluklarını gereğince yerine getirmemesinin de kimi zaman kamuoyunda infial yaratan bu saldırılarda büyük payının bulunduğu düşünülmektedir.

3. Çalışmanın Yöntemi

Bu çalışmanın amacı, sokak köpeklerinin insanlara saldırmasını konu edinen haberlerin Türkiye ulusal medyasında hangi açıdan ele alındığını ortaya koymaktır. Başboş köpeklerin bir yetişkin ya da çocuğa saldırması kimi olaylar özelinde kamuoyunun gündemini günlerce meşgul etmektedir. Özellikle hayvanları koruma kanununda yapılan son değişiklik öncesinde sokak köpeklerinin saldırısıyla ilgili merkezi ve yerel yönetimlerin alacağı tedbirler aylarca kamuoyunda tartışılmış, yapılmak istenen değişiklik ve gösterilen direnç arasında medyanın tutumu yarattığı kamuoyu ve hükümet üzerinde kurduğu baskı çerçevesinde önemli bir aktör olarak öne çıkmıştır. Çalışma, sokak köpeklerinin saldırısından zarar gören yurttaşların yaşadığı olayların büyük kısmının, Temmuz 2024 tarihinden önceki haliyle ilgili kanun maddelerinin işletilmesi durumunda önüne geçileceği varsayımını taşımaktadır. Saldırı olayları haberleştirilirken medyanın hayvanları koruma kanunundaki belediye sorumluluklarına ne derece gönderme yaptığı, hayvan bakımevlerinin varlığını ve niteliğini sorgulayıp sorgulamadığı, popülasyonun kontrol altında tutulması için kısırlaştırma faaliyetlerinin yürütülmesinde kamuoyu yararına denetim vazifesini yerine getirip getirmediği araştırmacının sorunsallaştırdığı meseleler arasındadır.

Çalışmada içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi kavramlardan, metinlerden, sözlü ve yazılı materyallerden anlamlar çıkarma amacını taşıyan; sosyal gerçekliği araştıran nesnel, sistematik, tümdengelim dayalı bir metodolojik teknikler bütünüdür. Niceli nitele dönüştürebilen bu yöntemde analiz edilen yazılı metin üzerinden yazılı olmayan mesajlara ulaşılabilmektedir (Tavşancıl & Aslan, 2001, s. 21, 22). Özellikle sosyal bilimlerde sıklıkla kullanıldığı görülen içerik analizi, belirli kurallar etrafındaki kodlamalarla metindeki kimi sözcüklerin daha küçük içerik kategorileriyle özetlendiği sistematik, yinelenen bir tekniktir. Bir mesajdaki belli özelliklerin objektif ve sistematik bir şekilde tanınmasına yönelik çıkarımların yapılmasında bu teknik kullanılabilir. Metinde geçen belli kelime ya da kavramların varlığı, anlamı ve aralarındaki ilişkilerin tespitiyle metnin taşıdığı mesaja ilişkin çıkarımlarda bulunulur (Büyüköztürk vd., 2012, s. 240). Fiske ise içerik çözümlemesinin, iletilerin açık, okunabilir içeriğinin nesnel, ölçülebilir ve doğrulanabilir bir açıklamasını yapabilmek amacıyla kullanıldığını ifade etmektedir. Ona göre içerik çözümlemesi “bilimsel bir nesnellik iddiasındadır” (Fiske, 1996, s. 176, 177).

Örneklem alınacak yayınlar seçilirken iki ulusal gazete ve bir internet haber sitesi tercih edilmiştir. Ana akım medyada liberal bir yayın politikası benimseyen ve sahiplik yapısı itibarıyla iktidara yakın duran Hürriyet gazetesi, eleştirel yayınlardan ise Cumhuriyet gazetesi seçilmiştir. 2009 yılından bu yana yayın hayatına devam eden bağımsız internet gazetesi T24 de örneklem alınan yayınlar arasındadır. Geleneksel basın organlarının yanında yalnızca internetten yayın yapan ve büyük medya sermayesinin dışında kalan T24’ün de araştırmaya dahil edilmesinin örneklem çeşitliliğini artıracığı düşünülmüştür. Tesadüfi örnekleme yapılan araştırmada her üç yayının da internet sitelerinin arama kısımlarına ve arama motoru Google’a (yayının adıyla) “köpek saldırısı”, “sokak köpekleri”, “sokak köpekleri saldırı” etiketleri yazılarak ulaşılan haberlerden sokak köpeklerinin insanlara saldırmasını konu eden 40’ar adet haber alınmıştır. 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu 1 Temmuz 2004 tarihli Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girdiğinden 1 Temmuz 2004-1 Temmuz 2024 tarihleri arasındaki ilgili tüm haberler araştırma evrenini oluştururken, içerik analizi yöntemi uygulanan 120 adet haber ise çalışma evrenimizdir. Çalışmayı temellendiren araştırma soruları şunlardır:

1. Haberde, olayının geçtiği yerdeki belediye hayvan bakımeviyle ilgili bilgi var mı?
2. Haberde, belediyenin kısırlaştırma faaliyetiyle ilgili bilgi var mı?
3. Haberde, hayvan hakları dernekleri/savunucularının görüşlerine yer verilmiş mi?

Analiz edilen haberler yukarıdaki araştırma soruları etrafında belirlenen şu kategorilere göre sınıflandırılmıştır:

- Haber başlığı neleri tanımlamaktadır? Olay / Kanun ihlali / İnsan mağduriyeti / Hayvan mağduriyeti
- Haber spotu neleri tanımlamaktadır? Olay / Kanun ihlali / İnsan mağduriyeti / Hayvan mağduriyeti
- Haber metni (gövdesi) neleri tanımlamaktadır? Olay / Kanun ihlali / İnsan mağduriyeti / Hayvan mağduriyeti
- Haberde kimlerin tanıklığına başvurulmuştur? Mağdur-Mağdur yakını / Görgü tanıkları / Yerel yönetim / Dernek, gönüllü vb. / Tanık yok

Geliştirilen dört kategoriden ilk üçü haberin başlık, varsa spot ve gövde düzeyinde olayın hangi yanılla/yanlarıyla çerçeveslendiğini ve olayda gerçekliğin ne yönde inşa edildiğini ortaya koyma amacı taşımaktadır. Diğer

bir deyişle haber, saldırının nasıl gerçekleştiğini ve sonrasında nelerin yaşandığını anlatan bir olaylar zinciri olarak mı; 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu'ndaki maddelerin uygulanmaması sebebiyle yerel yönetimlerin kanun ihlali yaptığı üzerine mi; sokaklarda sahipsiz köpeklerin bulunmaması gerektiği vurgusuyla yurttaşların mağdur edildiği tepkisiyle mi; popülasyonu kontrol altına alınmayan, rehabilite edilmeyen, yaşam alanları daralan ve düzenli beslenmeyen sokak köpeklerinin mağduriyeti olarak mı kapanıyor, belirlenmeye çalışılacaktır. Dördüncü kategori de aynı amaca yönelik geliştirilmiştir. Sadece hayvanların saldırısına maruz kalan insanların ve mağdur yakınlarının; olay esnasında orada bulunan ya da olayın geçtiği çevrede yaşayıp sokak köpeklerinin popülasyonunun arttığını gözlemleyen yurttaşların tanıklığına başvurularak sokak köpeklerine yönelik tepkiler mi toplanıyor; yoksa hayvan bakımevleri kurup köpekleri kısırlaştırarak popülasyonu kontrol altına almakla, rehabilite etmekle yükümlü belediye yetkilileriyle görüşülüp bu yöndeki faaliyetleri ve eksikleri hakkında kamuoyuna bilgi veriliyor mu? Hayvan haklarını korumakla vazifeli dernekler ve yerel hayvan koruma gönüllülerinin de bilgisine başvurularak sahayla ilgili gözlem ve deneyimlerinden bahsediliyor mu?

Bir haberdeki başlık, spot ve gövde kategorilerden yalnızca birine dahil edilmiştir. Daha uzun olması ve farklı unsurları bulundurması sebebiyle haberin gövdesiyle ilgili kategoriler arasında kodlama yapılırken farklı bir yola başvurulmuştur: Haberin gövdesinde yalnızca olay aktarılıyorsa gövde "olay" kategorisine; olay anlatımının yanı sıra diğer üç kategoriden yalnızca biriyle ilgili unsur varsa gövde o unsurla ilgili kategoriye; olay dışındaki diğer üç kategorinin ikisi ya da üçünün bulunduğu durumlarda ise hangi kategoriyle ilgili cümle sayısı daha fazlaysa o kategoriye dahil edilmiştir. Söz konusu haberlerin bir olaya dayalı olması sebebiyle olayın haberin gövdesinde "doğal olarak" aktarılması gerektiği düşünüldüğünden, diğer kategorilerle ilgili unsurlar tespit edildiğinde "olay" kategorisi haber formunun bir gereği olarak düşünülmüştür. Aynı biçimde, haberde kimlerin tanıklığına başvurulduğu belirlenirken de her haber bir kategoride değerlendirilmiştir. Farklı kategorideki tanıkların aynı haber metninde bulunması durumunda doğrudan ve dolaylı alıntı sayısı dikkate alınmıştır. Haberde birden fazla kategorideki tanıklardan hangisinin beyanı daha fazla sayıda cümleyi oluşturuyorsa, haber o tanıklığın kategorisine dahil edilmiştir. Yukarıda sayılan kategorilere göre analiz edilecek haberlerden elde edilen sonuç, sokak köpeği saldırılarının ulusal basında nasıl çerçvelendiği hakkında bilgi verecektir.

4. Bulgular

Aşağıdaki tabloda Hürriyet, Cumhuriyet ve T24'ten alınan örneklemdaki toplam 120 haber üzerinden yapılan içerik analizinin kategorilere dağılımı görülmektedir. Her üç yayından alınan 40'ar adet haberde toplam 120 başlık, 79 spot ve 120 gövde incelenmiştir. Gövde, haberin ayrıntılarının ele alındığı; başlık, varsa spot ve giriş paragrafından sonra başlayan kısımdan oluşmaktadır. Haberin başlık, spot ve gövdesi dört kategoride kodlanmıştır.

Tablo 1: Haberlerin başlık, spot ve gövdesinin kategorilere dağılımı

Yayınlar		Hürriyet	Cumhuriyet	T24	Toplam
Başlık (120)	Olay	<i>n</i> 15 % 37,5	21 52,5	13 32,5	49 40,8
	Kanun ihlali	<i>n</i> 3 % 7,5	5 12,5	6 15	14 11,6
	İnsan mağduriyeti	<i>n</i> 22 % 55	14 35	21 52,5	57 47,5
	Hayvan mağduriyeti	<i>n</i> 0 % 0	0 0	0 0	0 0
Spot (79)	Olay	<i>n</i> 8 % 10,1	6 7,5	28 35,4	42 53,1
	Kanun ihlali	<i>n</i> 0 % 0	0 0	0 0	0 0
	İnsan mağduriyeti	<i>n</i> 14 % 17,7	11 13,9	12 15,1	37 46,8
	Hayvan mağduriyeti	<i>n</i> 0 % 0	0 0	0 0	0 0
Gövde (120)	Olay	<i>n</i> 11 % 27,5	16 40	15 37,5	42 35
	Kanun ihlali	<i>n</i> 4 % 10	5 12,5	2 5	11 9,1
	İnsan mağduriyeti	<i>n</i> 24 % 60	16 40	21 52,5	61 50,8
	Hayvan mağduriyeti	<i>n</i> 1 % 2,5	3 7,5	2 5	6 5

Tablo 1 ve Grafik 1'deki verilere göre sokak köpeği saldırılarıyla ilgili haber başlıklarının en fazla insan mağduriyetini (%47,5) ön plana çıkardığı görülmektedir. Okuyucunun haberlerde önce fotoğrafa baktığı ve başlığı okuduğu düşünüldüğünde başlık, haberle ilgili algının eşliğini oluşturmaktadır. Bir çocuğa, yaşlı insana, kadına ya da erkeğe bir ya da daha fazla sokak köpeğinin saldırmasıyla meydana gelen korku, panik, yaralanma ya da ölüm insanın sahipsiz köpekler karşısında yaşadığı mağduriyetler arasında sayılmış ve habercinin önceliği neredeyse haberlerin yarısının başlığında bu mağduriyet üzerinden haberi kurmaya başlamak olmuştur. Bu durum %55 oranıyla en fazla Hürriyet gazetesinde göze çarpmaktadır. Ona yakın bir oranla (%52,5) T24 haber sitesi başlıklarında insan mağduriyetini vurgulamayı tercih etmiştir. İkinci sırayı %40,8 oranıyla olay kategorisi almaktadır. "Okul yolunda köpek saldırısı", "Okul bahçesinde köpekler saldırdı", "Kuduz köpek paniği", "Köpeklerin saldırısından arabanın üzerine çıkarak kaçtı" gibi yalnızca saldırma ve kaçma eylemini belirten; insanın yaşadığı korkuya yönelik sıfat kullanılmayan, saldırıda alınan bedensel ve ruhsal hasarla ilgili bir ifade yer almayan başlıklar yalnızca olayı çerçeveleyen başlık kategorisini oluşturmuştur. Her üç yayındaki haber başlıklarının %47,5 oranıyla insan mağduriyetini öne çıkardığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu yüzden yalnızca başlıklara göz atan okurların sokak köpeği saldırılarıyla ilgili haberlerde, mağdur olarak yalnızca olaydan etkilenen insanların varlığını algılayacağı anlaşılmaktadır. Belediye sorumluluğu üzerinden kanun ihlaline gönderme yapan başlıkların oranı %11,6 bulunurken, incelenen haberlerde hayvan mağduriyetine ilişkin hiçbir başlığın kullanılmadığı göze çarpmaktadır. Aniden gelişen bir saldırıyı konu eden ve bazen de bu saldırıların insanlarda ciddi sağlık sorunlarıyla sonuçlandığı haberlerde olay aktarımı elbette haberde yer alacaktır. Haber başlığının da o olayda ya da herhangi bir olayda gelişen eylemden (ısıрма, saldırma, kaçma vb.) çıkarılması sık karşılaşılan bir durumdur. Ne ki Türkiye'de bir olgu olarak yer etmiş sokak köpeği saldı-

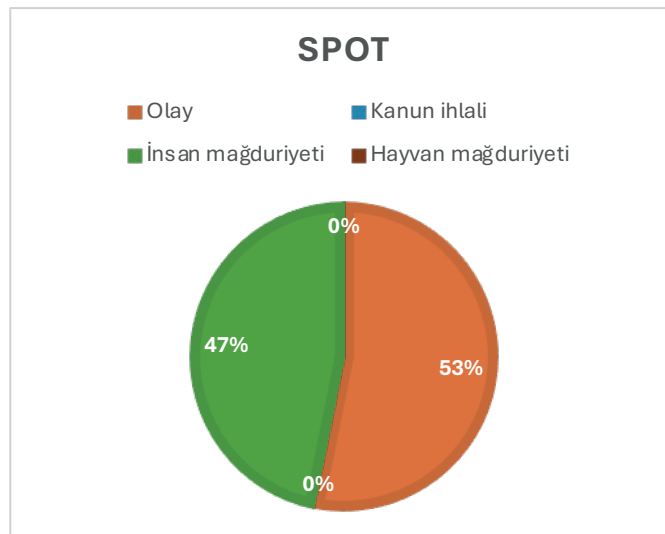
rılarında başlıkların olay ve insan mağduriyeti etrafında toplanması, medyanın sorunun hayvan haklarını da göze-
tecek biçimde çözümlenmesi yönünde baskı kurmasını ve kamuoyu oluşturacak ortamı yaratmasını engellemekte
ya da geciktirmektedir.

Grafik 1: Haber başlıklarının kategorilere dağılımı

Haberde başlığın sınırlı alanından sonra ilk açılımı yapan unsur spottur. Çok genel yaniyla haberi bir-iki
cümlede özetleyen veya haberdeki en dikkat çekici unsuru aktaran, gövdeye göre yazı puntosu daha büyük tutulan
bu kısım da başlıktan sonra haberi okumaya devam eden okuyucuyu karşılayan ikinci basamaktır. Burada içerikle
ilgili haber başlığının taşıdığı mesajın daha fazlası vardır. Spot, haber içeriğiyle ilgili başlıkta oluşmaya başlayan
okuyucu tutumunun biraz daha belirginleştiği kısımdır. Araştırmada örnekleme giren 120 haberin 79 tanesinde
spot kullanıldığı tespit edilmiştir. Tablo 1 ve Grafik 2'de göze çarpan ilk sonuç, spotların hiçbirinde hayvan mağdu-
riyetine ve Hayvanları Koruma Kanunu'ndaki maddelerin yerine getirilmediğine ilişkin bir içeriğin bulunmadığıdır.
%46,8 oranında insan mağduriyetine flaş tutan spotların kalanısa olayı aktaran cümlelerden ibaret kalmıştır. Ha-
ber spotlarında olayı aktarmayı en fazla %35,4 ile T24 internet sitesi tercih etmiştir. İnsan mağduriyetin ön plana
çıkardığı spotlar ise her üç yayında da birbirine yakın sayıdadır.

Grafik 2: Haber spotlarının kategorilere dağılımı

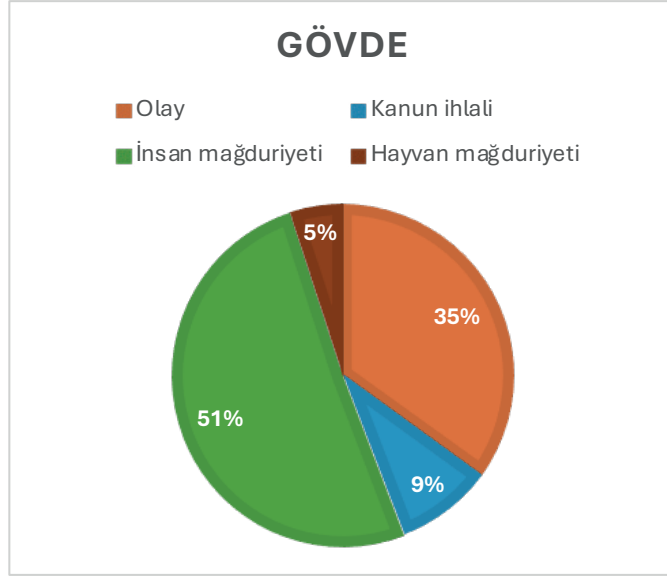
Haber başlığı, spotu ve elbette fotoğrafı okuyucu için ilk izlenimin, dolayısıyla haberdeki düşünceye ve aktörlere yönelik tutumun oluşmaya başladığı aşamadır. Yalnızca haberin fotoğrafına bakan, başlığını okuyan, spota göz atan okuyucu daha önce o konudaki bilgi ve tutumundan kaynaklanan yargıların da etkisiyle bir taraf belirleyebilir, tarafını değiştirebilir ya da mevcut tutumunu pekiştirebilir. Bununla birlikte konunun detaylandırıldığı, olayın farklı boyutlarıyla ve aktörleriyle ele alındığı haber gövdesini daha bütüncül bir sonuç çıkarmak için incelemek gerekmektedir (Bkz. Tablo 1 ve Grafik 3).

Analiz edilen 120 haber gövdesinden çıkan sonuca göre haber metinlerinin yaklaşık yarısı (%50,8), sokak köpeği saldırılarında insan mağduriyetine dikkat çekmiştir. Haberin ara başlıkları altında olay detaylandırılırken bu durum daha ziyade olayın mağduru, mağdurun yakınları, görgü tanıkları ve mahalle sakinlerinin sorunu tanımlamaları ve kendilerinin ya da yakınlarının mağduriyetlerini anlatmaları üzerinden gelişmiştir. Haberler bu görüşleri ağırlıklı olarak doğrudan alıntılarla tırnak içinde aktarırken, dolaylı alıntılama yoluyla da yine ağırlıklı olarak insan mağduriyetini sorunsallaştırmayı, bunu yaparken hayvanların saldırganlaşmalarındaki koşulları görmezden gelmeyi seçmişlerdir. Haber metnini insan mağduriyetiyle çerçeveleyen bu toplam oran içinde ilk sırayı Hürriyet gazetesi almıştır. Hürriyet'te analiz edilen 40 haberin 24 tanesinin (%60) haber gövdesinde insan mağduriyetinin anlatıldığı tespit edilmiştir. Bunu 21 haberle (%52,5) T24 haber sitesi, 16 haberle (%40) ise Cumhuriyet gazetesi takip etmiştir. Cumhuriyet'te insan mağduriyeti kategorisine giren haber gövdesi sayısı, olay kategorisine dahil edilen haberlerle eşit sonuçlanırken, diğer yayınlarda dikkat çekecek oranda insan mağduriyetine fazla yer verildiği göze çarpmaktadır.

Haber gövdelerinde sayısal çoğunluk açısından ikinci sırayı olay aktarımı almaktadır. Her üç yayındaki 120 haberden 42'si (%35) gövdesinde yalnızca olay aktarımında bulunmuştur. Bu kategoride %40 oranıyla Cumhuriyet gazetesi ilk sırada gelirken, onu %37,5 ile T24, %27,5 ile Hürriyet takip etmektedir. Cumhuriyet ve T24'ün haber metninde olay aktarımı yüzdesi, bu kategorideki toplam yüzdenin de önüne geçmiştir.

Sokak köpekleriyle ilgili belediye sorumluluklarını belirleyen kanunun ihlal edildiğine yönelik içeriğin haber metinlerindeki hakimiyetine baktığımızda %9,1 oranını görüyoruz. Diğer bir ifadeyle geniş bir tarih aralığından seçilen 120 haberin yalnızca 11 tanesinde Hayvanları Koruma Kanunu'ndaki ilgili maddelere göndermede bulunmuştur. Sokak köpeklerinin insanlara yaşattığı mağduriyeti neredeyse haberlerin yarısında önceleyen basın, hayvanların rehabilitasyonu ve barınmasıyla ilgili düzenlemeler içeren ve belediyeleri bu konularda yükümlü kılan yasanın ihlal edilmesini geri plana atmıştır. Dolayısıyla sokak köpeklerinin insanları saldırması sonucunda ortaya çıkan sorunların, söz konusu yasanın uygulanmasındaki aksaklıklarla ilişkisini kurmaya dönük bir duruş sergilenmemiştir. Bu durumun doğal sonucu olarak kamuoyunda, yaşanan saldırı olaylarında yasanın belirlediği yükümlülüklerin yerine getirilmemesinin payı sorgulanmamakta, yalnızca insan mağduriyetine odaklanmanın yönlendirdiği bir tutum gelişmektedir. Haber gövdeleri "kanun ihlali" kategorisine giren yayınlar arasında da anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Cumhuriyet gazetesi 5 haberle (%12,5) bu kategoriye en fazla haberi giren yayın olurken, Hürriyet 4 haber (%10), T24 ise 2 haberle (%5) söz konusu yasanın belediyelere yüklediği sorumluluğa göndermede bulunmuştur. Bununla bağlantılı olarak haber metinlerinde hayvan mağduriyetinden bahsedilme düzeyi de oldukça düşük kalmıştır. Tüm yayınların toplamında 6 haberde (%5) hayvanların yaşam koşullarından, besleneme sorunlarından ve popülasyonu kontrol altına almaya yönelik kısırlaştırma operasyonunun yetersizliğinden söz edilmiştir. Hürriyet gazetesi yalnızca 1 haberde (%2,5) hayvan mağduriyetine değinirken, T24 2 (%5), Cumhuriyet ise 3 haberinde (%7,5) köpeklerin yaşam koşulları üzerinden bir mağduriyet anlamı oluşturmuştur.

Grafik 3: Haber gövdelerinin kategorilere dağılımı

Yaralanma, maddi kayıplar, travma hatta ölümlle sonuçlanan ısırma, saldırma vakalarında basının olayı/sorunu çerçeveleme biçimini belirleyen önemli bir unsur da haberde kimlerin konuşulduğu, olayla ilgili taraflardan kimlerin sözlerinin doğrudan ya da dolaylı alıntılındığıdır. Haberlerde insan ya da hayvan mağduriyeti ve yasa ihlalden söz edilirken bunlar büyük oranda olaydan doğrudan ya da dolaylı olarak etkilenenlerin ve belediye yetkililerinin görüşleriyle oluşturulmaktadır. Sokak köpeklerinin ısırması sebebiyle sağlık sorunları yaşayan kişiler, onların yakınları ya da yakınıni kaybetmiş insanların açıklamalarından yapılan alıntılarla atılan başlıklar, yazılan spotlar, olayın travmasını yaşayan kişilerin yalnızca gazeteciye aktardıkları üzerine kurulmuş haber metinleri kamuoyunda sokak köpeği saldırılarıyla ilgili haberleri okuyan/izleyen yurttaşların olaya bakışı üzerinde belirleyici konumdadır. Sokak köpeklerinin ısırması sonucunda yaralanan, uğradığı saldırı sebebiyle travma yaşayan, dahası bir yakınıni kaybeden insanların beyanları olaydan etkilenen insanların mağduriyetini yansıtmaları bakımından haber değeri taşımaktadır. Sokak köpeklerinin karıştığı bu vakalarda yurttaşların yaşadığı mağduriyet kuşkusuz tek başına haber değeri de taşımaktadır. Ne ki bunu çözülmesi gereken bir sorun olarak gündeme taşımak istendiğinde, yalnızca tek taraflı bir travma, mağduriyet yaratan sistematikleşmiş olaylar zinciri olarak yansıtır karşıdaki canlının yaşam hakkını ve haklarını hiçe sayan bir habercilik anlayışı benimsenirse, sorun yalnızca yurttaşların yaşadığı bir mağduriyet olmaktan çıkıp, sokak köpekleriyle ilgili vicdani, ahlaki ve hukuki bir meseleye de dönüşmektedir. Bu durumda haberin dili, yurttaşlar arasında tekrar eden bir mağduriyet üzerinden sokak köpekleri için yaşamsal bir sorun üretme potansiyeli taşımaktadır.

Haberler üzerinde yapılan içerik çözümlemesinde haberdeki tanıklıklar mağdur/mağdur yakını, görgü tanığı, yerel yönetim (belediye yetkilileri), dernek/gönüllü vb. olarak ayrılmış, son bir kategoride de herhangi bir tanığın bulunmadığı haberler yer almıştır.

Tablo 2: Haberlerdeki tanıkların kategorilere dağılımı

YAYINLAR	Mağdur/M. yakını		Görgü tanığı		Yerel yönetim		Dernek/ Gönüllü vb.		Tanık yok	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Hürriyet	9	22,5	14	35	0	0	0	0	17	42,5
Cumhuriyet	6	15	8	20	2	5	1	2,5	23	57,5
T24	12	30	5	12,5	3	7,5	2	5	18	45
Toplam	27	22,5	27	22,5	5	4,1	3	2,5	58	48,3

Elde edilen ve Tablo 2’de gösterilen bulgulara göre her üç yayından alınan örneklemede haberlerin yaklaşık yarısında (%48,3) tanığa başvurulmamıştır. Tanıksız haberler en fazla (%57,5) Cumhuriyet gazetesinde saptanırken, T24’teki haberlerin %45’inde, Hürriyet gazetesindeki haberlerin ise %42,5’inde beyanından doğrudan ya da dolaylı alıntı yapılan bir tanık yer almamıştır. Tanıkların ağırlıklı olarak mağdur/mağdur yakını ve görgü tanıklarından oluştuğu elde edilen bulgular arasındadır. T24 haber sitesinden alınan 40 adet haberin 12’sinde (%30) mağdur ya da mağdur yakınının beyanı bulunmaktadır. Hürriyet’te 9 haberde (%22,5), Cumhuriyet’te ise 6 haberde (%15) mağdur ya da yakınının tanıklığına başvurulmuştur. Görgü tanıklarının beyanı toplamda mağdur/mağdur yakınıyla aynı orandadır (%22,5). Bu toplam üzerinden bir değerlendirme yapıldığında mağdur/mağdur yakını ve gördü tanığı kategorilerinde toplanan haberler tüm kategorilerin neredeyse yarısına (%45) karşılık gelmektedir. Buna tanık bulunmayan haberleri de eklediğimizde örneklemedeki 120 haberin 112 tanesinin (%93,3) ya mağdur/mağdur yakını ve görgü tanıklarının beyanlarını içerdiği ya da hiç beyan bulunmadığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla haberlerdeki tanık farklılığından oluşan kategoriler üzerinden yapılacak bir değerlendirmede de sokak köpeklerinin yaşam koşullarını iyileştirmekle görevli yerel yönetimlerin ve hayvan haklarını savunan dernek ve gönüllülerin sokak köpeği saldırılarıyla ilgili haberlerde kamuoyunun tutumunu etkileyecek söylemsel dolaşımının zayıflığı anlaşılabilmektedir.

SONUÇ

Eleştirel yaklaşımların haber ve haberciyle ilgili değerlendirmelerinin temelinde kuşku yatmaktadır. Bu kuşku gerçeğin aktarılabilir doğasına yönelik olduğu gibi haberin kapitalist yapı içerisinde iş görmesinden de kaynaklanmaktadır. Medya endüstrisinin bir ürünü olan haberler gazeteciliğin profesyonel pratiklerinden geçerek okuruna ulaşmaktadır. Haber formuna dönüşmesine karar verilen enformasyon seçme, çarpıtma, dışarıda bırakma gibi süreçlerin sonunda inşa edilerek anlam yüklü mesajlar ortaya çıkarılmaktadır. Etki alanımız dışındaki çevrenin bilgisine yaygın olarak medya içerikleri üzerinden ulaştığımızdan, olay ve olgular karşısındaki tutumumuz da medya içeriklerinden yoğun biçimde etkilenmektedir. Yorum, analiz, köşe yazıları, tartışma programları gibi medya ürünleri ele aldığı konuları detaylandırarak ve uzman görüşleriyle farklı açılardan aktarmakla birlikte; nesnel, tarafsız gibi sıfatları üstlenen haberler de yorum üzerine kurulu türlerden geri kalmayacak biçimde okurun olaya bakışı üzerinde etkilidir.

Sokaklarda başıboş dolaşan köpekler ve bunların zaman zaman insanlara saldırmasıyla meydana gelen yaralanma ya da ölümler Türkiye gündemini sıklıkla meşgul eden sorunlar arasındadır. Bir köpeğin yaraladığı çocuk, saldırgan köpeklerden kaçarken bir aracın çarptığı kadın, köpeklerin saldırısı sonucunda ölen ihtiyar bir vatandaş ya da sokağa çıkardığı evcil hayvanını sokak köpeklerinin saldırısında kaybeden başka biri Türk basınında “yine” vurgusuyla çıkan haber içerikleri arasındadır. Bu durum vatandaş, yerel yönetimler, hükümet ve hayvan hakları savunucuları ekseninde çoğu zaman tarafların birbirini suçlamasıyla devam eden tartışmalara konu olmakta ve benzer olayların önüne geçilmesine yarayacak tedbirlerin geliştirilmesi bu tartışmaların arasında kaybolmaktadır. Ayrıca hayvanların yaşam alanları, beslenmesi, popülasyonun kontrol altına alınması konusunda hassasiyet

besleyen yurttaşlarla insanların güvenliğini önceleyerek hayvan hakları konusundaki duyarlılığı arka planda kalan yurttaşlar arasında da toplumsal gerilimi artırıcı rol oynamaktadır.

Bu çalışmada 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu'nun 1 Temmuz 2004 tarihli Resmî Gazetede yayımlandığı tarihten 2024 Temmuz'una kadar geçen zamanda, sokak köpeklerinin insanlara saldırmalarıyla ilgili belirlenen üç yayında çıkan haberlerden elde edilen örneklem içerik çözümlemesiyle ele alınmıştır. Örneklemdeki haberlerin başlık, spot ve gövdeleri ayrı ayrı kategorilendirilerek çözümlenmiştir. Sokak köpeği saldırılarıyla ilgili haberlerde basın olayı nasıl çerçevelediği tespit edilerek bu çerçeve üzerinden kamuoyunda söz konusu olaylara yönelik ne şekilde bir tutum oluşturduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Ayrıca okuyucunun bir olaya karşı bakış açısının belirlenmesinde haberde kimlerin konuştuğunun, kimlerin tanıklığına başvurulduğunun ya da başvurulmadığının önemi dolayısıyla haberlerdeki tanıklar üzerinden yapılan çözümlemeyle de anlamın kimin söylemi etrafında kapandığı belirlenmiştir.

Haberin farklı bölümleri üzerinden yapılan inceleme, sokak köpeği saldırılarını haberleştiren basının ağırlıklı olarak insan mağduriyeti üzerinde durduğunu göstermiştir. 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu'yla güvence altına alınan hayvan haklarının ihlali basının sorunsallaştırdığı meseleler arasında oldukça geri plandadır. Olayın aktarımı ve yurttaşların bu saldırıların sonucunda yaşadığı mağduriyetin önceliklendirilmesi, haberlerin tüm bölümlerinden elde edilen sonuçlar arasındadır. Buna paralel olarak doğrudan sokak köpeklerinin maruz kaldığı sorunlar basın için tali önemde kalmış, iyileştirilmeyen yaşam koşullarının sebep olduğu mağduriyetler görmezden gelinmiştir. Hayvan mağduriyeti başlık ya da spota taşınacak düzeyde önemsenmezken, haberin gövdesinde de oldukça sınırlı oranda işlenmiştir. Haber gövdelerinin odaklandığı yerde yurttaşların söz konusu saldırılar karşısında yaşadığı korku ve mağduriyet dururken, sokak köpeklerinin aynı mekânlarda yaşama hakkı ve bunun için sürdürülebilir rehabilitasyon hizmetlerinin bulunmayışı gündem oluşturacak bir vurgudan uzak bırakılmıştır.

Şehirleri insanlarla paylaşan sokak köpeklerinin saldırganlaşmasıyla meydana gelen olayları konu alan haberlerin kimlerin tanıklığı etrafında kapandığına bakıldığında da benzer bir sonuca varılmıştır. Haberlerin neredeyse yarısında herhangi bir öznenin tanıklığına başvurulmazken, tanık beyanı bulunan haberlerde de mağdur olan insanların ve yakınlarının ya da görgü tanıklarının beyanı öne çıkmıştır. Bu tanıklıklarda saldırı olayından doğrudan zarar görmüş kimseler ve yakınları, yaşadığı korkuyu ya da acıyı anlatmıştır. Olayın gerçekleştiği yerde yaşayıp sokak köpeklerinden rahatsızlığını dile getiren veya saldırı esnasında olay yerinde bulunan insanların tanıklığı ise yine insan mağduriyetini önceleyen ifadelerden oluşmaktadır. Sokak köpeklerinin insanlara zarar vermesine sebep olan koşullar üzerinde duran bir tanık, bu kategoriler içinde bulunmamaktadır. Sokak hayvanlarının rehabilitasyonu, hayvan bakımevlerinin organizasyonu gibi sorumlulukları taşıyan belediye yetkilileri tanık sıralamasında oldukça geride kalmıştır. Sokaklarda insanlara saldırma potansiyeli bulunan; yetersiz beslenme, kontrolsüz çoğalma, tehdit algısı gibi sebeplerle insanlar için mağduriyet kaynağı haline gelmiş sahipsiz köpeklerin bir toplumsal soruna dönüşmesiyle ilgili konuşması gereken yerel yönetimler, dernek ve gönüllülerden sonra tanıklığına en az başvuru alan kategoriye girmiştir. Basın, toplum sağlığını tehdit eden bir konuyu sayfalarına taşıırken, o tehdidi ortadan kaldırmakla görevli belediye yetkililerini söz konusu haberlerinde görünmez kılmıştır. Bu durum yalnızca olayla doğrudan ilişkili bir tarafın tanıklığına haberde başvurulmaması sorununu doğurmakla kalmamış, aynı zamanda olaydaki sorumluluğun baş aktörünü okur algısının dışında tutmuştur. Sokak hayvanlarıyla ilgili faaliyet yürüten dernekler ve gönüllüler ise tanık kategorisinde en alt sırada kalmıştır. Hayvanların mağduriyetiyle ilgili söz alabilecek, sahada sorunun çözümüne yönelik yapıcı tavsiyelerde bulunup sorumluluk da üstlenebilecek ve hayvan haklarıyla ilgili karar alma süreçlerine etki edebilecek hayvan haklarını koruma derneklerinin, bölgedeki gönüllülerin olayı aktaran haberlerde görünmemesi, toplumu yalnızca sokak köpeklerinin "bir şekilde" ama mutlaka sokaklardan yok edilmesi düşüncesine sevk etmektedir. Başkalarının yaşadığı mağduriyet karşısında aynı sorunun kendisinin ya da bir yakınının başına da gelebileceği korkusunu duyan yurttaşlar, basının yaygın olarak olayı aktaran ve insan mağduriyetini ön plana çıkaran tutumu sonucunda saldırı olaylarına yönelik çözümü de insan merkezli olarak düşünmektedir.

Haberin sunumu, haberde kimlerin konuşulduğu aktarılan olay hakkında kamuoyunun oluşturacağı tutumun da çerçevesini çizmektedir. Toplumsal bir meseleyle ilgili sorunun kaynağı hakkında ve çözüm önerilerine yönelik kimlerin tanıklığından yararlandığı ve meselenin hangi yanıyla öne çıkarılarak aktarılacağı, toplumsal bir parçası konumundaki okurun/izleyicinin bakış açısını da belirlemektedir. İnşa edilen anlama ve biriken anlamların

etrafında oluşan kalıp yargılara önemli ölçüde kaynaklık eden haber metinleri, olaylar karşısındaki toplumsal tepkiye yön verici niteliktedir. Temmuz 2024'te hayvanları koruma kanununda yapılan değişiklikle ilgili yasa taslağında önce sokak hayvanlarının toplanarak hayvan bakımevlerine konulması ve sahiplenilmemesi durumunda uyutulması/öldürülmesi teklifiyle başlayan süreçte en fazla kedilerin kapsamdan çıkarılmasına ve iyileşmesi mümkün olmayan hastalıkları bulunan, tehlikeli davranışları rehabilite edilemeyen köpeklerin öldürülmesine gelmesinde yazılı ve görsel medyanın haberleriyle oluşturduğu kamuoyunun tutumu da etkilidir. İnsan ve onun mağduriyetini merkeze alıp diğer canlıları mağduriyetin sorumlusu olarak gösteren haberler, sokak köpeklerinin şehirlerden toplanmasının ve yetersiz olanaklardaki hayvan bakımevlerine hapsedilmesinin, dahası belirli şartlarda öldürülmesinin yolunu açacak kararlara rıza gösteren bir topluluk yaratmıştır. Bir toplumun yüzleştiği toplumsal meseleleri ne şekilde algıladığını ve söz konusu meselelerle ilgili nelere rıza gösterip neleri reddedeceğini anlamının belli başlı yollarından biri, haber metinleri de dahil olmak üzere maruz kaldığı medya içeriklerine bakmaktan geçmektedir.

KAYNAKÇA

- Arsan, E. & Çoban, S. (2014). *Medya ve İktidar – Hegemonya, Statüko, Direniş*. İstanbul: Evrensel Kültür Kitaplığı.
- Aufderheide, P. (2004). General Principles in Media Literacy, <https://newsreel.org/articles/aufderhe.htm> (Erişim tarihi: 2 Nisan 2024).
- Bennett, W. L. (2000). *Politik İllüzyon ve Medya*. (Çev. Seyfi Say), İstanbul: Nehir Yayınları.
- Berger, A. A. (1991). Bir Terör Aygıtı Olarak Televizyon: Kuramsal Bir Yaklaşım Denemesi. Y. Kaplan içinde, *Enformasyon Devrimi Efsanesi* (s. 33-57). İstanbul: Rey Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Curran, J. (2014). Medya ve Demokrasi: Yeniden Değer Biçme. S. İrvan içinde, *Medya Kültür Siyaset* (s. 135-191). Ankara: Pharmakon Yayınevi.
- Çoban, S. (2017). *Medya ve Sol*. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Damlapınar, Z. (2014). Medya Gündem Kurması ve Medya Manipülasyonu. *Selçuk İletişim*, 1(4), 44-56.
- Dursun, Ç. (2004). *Haber Hakikat ve İktidar İlişkisi*. Ankara: Elips Kitap.
- Edgar, A. (2011). Nesnellik, Yanlılık ve Hakikat. A. Belsey & R. Chadwick içinde, *Medya ve Gazetecilikte Etik Sorunlar* (s. 141-160). (Çev. Nurçay Türkoğlu), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Erdoğan, İ. (2017). Medyaya Marx'ın Gözüyle Bakmak. S. Çoban içinde, *Medya ve Sol* (s. 109-152). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Fiske, J. (1996). *İletişim Çalışmalarına Giriş*. (Çev. Süleyman İrvan), Ankara: Bilim Sanat Yayınları.
- Kanun No. 5199, Yayımlandığı Resmî Gazete Tarihi (01.07.2004), Erişim Tarihi (09.08.2024).
- Kanun No. 5996, Yayımlandığı Resmî Gazete Tarihi (13.06.2010), Erişim Tarihi (09.08.2024).
- Kılıç, D. (2008). Medya Haber Öykülerini Nasıl Yapılandırmaktadır? Örnek Olay: Irak Savaşının Çerçevesi. İ. Cangöz içinde, *Uygun Adım Medya* (s. 47-78). Ankara: Ayrıç Kitabevi Yayınları.
- Maigret, E. (2016). *Medya ve İletişim Sosyolojisi*. (Çev. Halime Yücel), İstanbul: İletişim Yayınları.
- McQuail, D. (1994). *Kitle İletişim Kuramı*. (Çev. Ahmet Haluk Yüksel), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Negrine, R. (1991). *Politics and the Mass Media in Britain*. London and New York: Routledge.
- Said, E. (2008). *Medyada İslam*. (Çev. Aysun Babacan), İstanbul: Metis Yayınları.
- Stevenson, N. (2008). *Medya Kültürleri – Sosyal Teori ve Kitle İletişimi*. (Çev. Göze Orhon, Barış Engin Aksoy), Ankara: Ütopya Yayınları.
- Şanlıer, Ö. İ. (2008). 11 Eylül'ün Ardından Amerika Birleşik Devletleri Medyası. İ. Cangöz içinde, *Uygun Adım Medya* (s. 31-46). Ankara: Ayrıç Kitabevi Yayınları.

Tamzok, H., Kük, M. & Çobanoğlu, N. (2013). Hukuki ve Etik Boyutlarıyla Sokak Hayvanları, *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 245-280.

Tankard, J. W. (2001). The Empirical Approach to the Study of Media Framing. S. D. Reese, O. H. Gandy & A. E. Grant içinde, *Framing Public Life* (p. 95-106). UK: Routledge.

Taşkıran, M. N. & Yılmaz, R. (2007). İnsan Gerçekliği ve Medya: Gerçekliğin İnşasında Medyanın İşlevsel Konumu Üzerine Bir Çözümleme. C. Bilgili & N. T. Akbulut içinde, *Medya Eleştirileri 2007 / Gerçeğin Dışındakiler* (s. 9-37). İstanbul: Beta Yayınları.

Tavşancıl, E. & Aslan, A. E. (2001). *İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri*. İstanbul: Epsilon Yayınevi.

Tuchman, G. (1978). *Making News: A Study in the Construction of Reality*. UK: Free Press.

- **Etik kurul onayı:** Etik kurul onayına ihtiyaç bulunmamaktadır.
- **Çıkar çatışması:** Çıkar çatışması bulunmamaktadır.
- **Finansal destek:** Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

-
- **Ethics committee approval:** There is no need for ethics committee approval.
 - **Conflict of interest:** There is no conflict of interest.
 - **Grant support:** The author declared that this study has received no financial support.

Bu çalışma araştırma ve yayın etiğine uygun olarak gerçekleştirilmiştir.
This study was carried out in accordance with research and publication ethics.